

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVO MESTO

Izpostava Krško

Cesta krških žrtev 52, 8270 Krško

Tel.: (07) 490 22 10

Splet: www.kmetijskizavod-nm.si

Krško, 29.12.2023

Kako in zakaj varovati vodne vire

Prekomerna uporaba gnojil v nepravem času povzroči obremenjevanje okolja (tal in virov pitne vode), porušitev ravnotežja hranil v tleh (antagonizem), nevarnost spiranja hranil in izgubo denarja. Enako je s fitofarmaceutskimi sredstvi, ki so nevarne kemikalije. Zaradi nepravilne uporabe pa lahko pride do onesnaženj vodnih virov, ki privede do hudih posledic za ljudi, okolje in živali.

Do onesnaževanja vodnih teles in okolja privede tudi intenzivna obdelava tal. Ta poveča mineralizacijo in izpiranje hranil. Poleg tega pa privede do večje površinske erozije. Na tleh, ki so neobdelana, prekrita z zastirkó ali na katerih je zelen pokrov, je manj erozije, izgub hranil in izpiranja fitofarmaceutskih sredstev.

Slika 1: Primer jesenskih poplav reke Krke (foto: Anže Turk).

V okviru Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027 za Slovenijo je z namenom trajnostne pridelave hrane v veljavo stopila pogojenost. Gre za nabor obveznih pravil oziroma standardov, ki smo jih do sedaj poznali pod nazivom navzkrižna skladnost. Vsebinsko je razdeljena na dva sklopa: dobro kmetijsko prakso in okoljsko stanje zemljišč (DKOP) z 9. standardi in predpisane zahteve ravnanja (PZR) z 11 standardi. Vsi vlagatelji zbirne vloge morajo izpolnjevati vse zahteve pogojenosti. Kršitve se ugotavljajo s kontrolami na terenu in z uporabo sistema za spremljanje površin SOPOTNIK. V primeru kršitev so dodeljene sankcije v obliki zmanjšanja plačil.

Z vidika varovanja vodnih virov bodo stopili z letom 2024 v veljavo naslednji standardi DKOP:

1. DKOP 4: Vzpostavitev varovalnih pasov vzdolž vodnih tokov

Vzpostavitev varovalnih pasov vzdolž vodnih tokov je obvezna ob vodotokih 1. reda (15 m) in vodotokih 2. reda (5 m) ter skladno z Uredbo (EU) št. 2021/2115 tudi ob osuševalnih jarkih širših od dveh metrov v širini 3 m.

Na varovalnih pasovih je prepovedana uporaba gnojil in FFS. Zaradi zagotovitve te prepovedi je prepovedano tudi oranje.

Dovoljena pa je obdelava za namene vzdrževanja varovalnih pasov (priprava zemljišča za setev in sama setev dovoljenih rastlin, košnja, mulčenje ali paša). Pričakuje se, da bodo te površine za ta namen posejane le v prvem letu, pozneje pa načeloma več ne. V tem pasu se lahko poseje trave, mešanice trav, detelje, lucerne, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice, lahko se ga vzdržuje kot praho.

Paša v varovalnem pasu je dovoljena le ob pogoju, da pri tem ne preide do poseganja v breg vodotokov. Napajanje v vodotokih je dovoljeno le na določenih mestih, kjer bo škoda za breg in sam vodotok čim manjša in na kontroliran način.

Dokrmeljevanje živine v varovalnih pasovih ni dovoljeno.

Območja na katerih je potrebno zagotavljati DKOP4 si lahko ogledamo na spletni strani Javnega pregledovalnika grafičnih podatkov MKGP (GERK pregledovalnik). S klikom na spodnji povezavi lahko dostopate do strani pregledovalnika na katerem je že vključen sloj DKOP_4:

[Javni pregledovalnik grafičnih podatkov MKGP \(gov.si\)](http://www.gov.si)

Slika 2: Primer vrisa sloja DKOP 4 na pregledovalniku.

Slika 3: Primer enega od načinov iskanja sloja DKOP 4.

2. DKOP 5: Upravljanje obdelave za zmanjšanje tveganja degradacije in erozije tal, vključno z upoštevanjem naklona terena

Kmetijske površine je treba obdelovati tako, da je možnost erozije tal čim manjša, in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. Zato je treba ohranjati terase, v primeru njihove odstranitve pa je treba pred posegom pridobiti odločbo MKGP za zahtevno agromelioracijo.

Kjer teras, ni je treba na kmetijskih površinah z rabo njiva, ki imajo srednji naklon 10 % ali več, med 15. novembrom in 15. februarjem upoštevati vsaj enega od sledečih ukrepov: orati po plastnicah, ohraniti strnišče, ali poskrbeti za ozelenitev.

Zahteva za oranje po plastnicah ne velja za kmetijske površine z rabo 'njiva', ki so manjše od 0,3 ha, ter za kmetijske površine z rabo 'njiva', ki so usmerjene v smer naklona in katerih krajša stranica ni daljša od vključno 40 m.

Pri obdelavi tal je treba upoštevati njihovo razmočenost, zato na kmetijskih površinah ne sme biti očitnih sledi zaradi neprimerne uporabe mehanizacije.

Naklon kmetijskih površin lahko preverimo na spletni strani Javnega pregledovalnika grafičnih podatkov MKGP (GERK pregledovalnik). Na ta način določimo moramo na kmetijskih površinah izvajati zgoraj navedeni standard. Naklon preverimo za posamezno površino (GERK). ([Javni pregledovalnik grafičnih podatkov MKGP \(gov.si\)](http://Javni.pregledovalnik.graficnih.podatkov.MKGP.gov.si))

DATE TAKEN	DATE INSERTED	RASTER_ID			
09.05.2021	13.08.2021	198195			
Zapisi 1-1, Skupaj: 1					
POVRŠINA[M2]	NUP [M2]	POVPREČNA NMV	POVPREČNA EKSPOZIČIJA	POVPREČNI NAKLON	OPOMBA
53331	53331	157.655 m	91°	9% oz. 5.3°	
Zapisi 1-1, Skupaj: 1					

Slika 4: Primer preverjanja povprečnega naklona zemljišča.

3. DKOP 6: Minimalna pokritost tal, da se prepreči gola zemlja v obdobjih, ki so najbolj občutljiva in izjeme

Namen standarda je zaščita tal v obdobjih, ki so najbolj občutljiva na način da se zagotovi minimalna pokritost tal, in da se prepreči gola zemlja v obdobjih, ki so najbolj občutljiva.

Talna odeja se vzdržuje na vsaj 80 % ornih površin in trajnih nasadov na KMG v času od 15. novembra do 15. februarja naslednje leto. Zagotoviti je treba pokritost tal z rastlinami oz. posevki, zastirko ali strniščem oziroma nepreorano površino.

Zahteva ne velja za orna zemljišča, na katerih se pridelujejo krompir in naslednje vrste zelenjadnic: cvetača, listnati ohrovt, glavni ohrovt, brstični ohrovt, blitva, špinača, grah, bob, čebula, česen, solatnice, peteršilj, šparglji, radič, motovilec, sladki komarček, šalotka, por, zimski luk, hren, rabarbara in korenje.

Ministrstvo bo površine zasejane ali zasajene z rastlinami, ki so predmet izjeme od tega standarda, spremljalo in, če bo potrebno, bo ustrezno ukrepalo.

Pri izvajanju standarda DKOP 6 je potrebno upoštevati zahteve DKOP 5, saj zemljišča z naklonom večjim od 10 % ni nikoli dovoljeno preoravati v času od 15. novembra do 15. februarja.

Pripravil:
Anže Turk, Terenski kmetijski svetovalec
KGZS – zavod Novo mesto